13/03/2022

Ο πόλεμος στην Ουκρανία και ο ρόλος της Ορθοδόξου Εκκλησίας μέσα από αναλύσεις και ρεπορτάζ του διεθνούς Τύπου

/ Επικαιρότητα

Διανύοντας ήδη την τρίτη εβδομάδα του πολέμου στην Ουκρανία, εκτός από τις εξελίξεις στα πεδία των μαχών και στο διπλωματικό μέτωπο, και πέρα από τις αναλύσεις για τις επιπτώσεις που θα έχει στην παγκόσμια οικονομία, αναλυτές, αρθρογράφοι και ανταποκριτές από τα μεγαλύτερα διεθνή μέσα ενημέρωσης του κόσμου, αναφέρονται και στο ρόλο της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

- **της Δέσποινας Σωτηρίου**

Με αναφορές στην αυτοκεφαλία της Ουκρανικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, αλλά και τις έντονες αντιδράσεις που προκάλεσε στο Πατριαρχείο Μόσχας αλλά και στο Κρεμλίνο αυτή η απόφαση του Οικουμενικού Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίου, αναδεικνύουν το θέμα και επιχειρούν προβλέψεις για το μέλλον.

Το πρακτορείο Ορθοδοξία συγκέντρωσε κάποια από αυτά τα δημοσιεύματα, τα οποία μετέφρασε αυτολεξεί προκειμένου να αναδείξει τις διάφορες απόψεις που κυκλοφορούν.

Σημειώνεται ότι τα κείμενα αυτά αντανακλούν τις απόψεις των συντακτών τους ή των μέσων στα οποία δημοσιεύονται, και δεν υιοθετούνται ούτε από το ope.gr, ούτε από την υπογράφουσα το σχετικό θέμα.

Έχουν ωστόσο, με ιδιαίτερη σημασία…

Ο ρόλος των «φιλορωσικών μοναστηριών»

Ιδιαίτερη αίσθηση προκαλεί άρθρο- ανταπόκριση του βρετανικού Guardian με τίτλο «Τα φιλορωσικά μοναστήρια της Ουκρανίας προκαλούν τοπικές υποψίες» και τη επισήμανση ότι ο «Ο πόλεμος έχει οξύνει τη διαίρεση μεταξύ της Ουκρανίας και των ορθόδοξων εκκλησιών της Ρωσίας, με ορισμένες ιστορικές τοποθεσίες στην Ουκρανία να παραμένουν πιστές στη Μόσχα».

Γράφει η Έμμα Γκράχαμ-Χάρισον:

«Καθώς ο πόλεμος ξεκίνησε στην Ουκρανία , στρατιώτες σε ένα στρατιωτικό αεροδιάδρομο στα δυτικά της χώρας πήγαν να κυνηγήσουν την προέλευση ενός δείκτη λέιζερ που φοβόντουσαν ότι σημάδευε στόχους στη βάση τους.

Το βρήκαν σε μια κοντινή εκκλησία. Πίσω από τους χοντρούς τοίχους του κτιρίου στην Kolomyia, το οποίο διοικούν μοναχοί πιστοί στη Μόσχα, ανακάλυψαν επίσης ένα μεγάλο απόθεμα τροφίμων και αλκοόλ και τρία όπλα.

«Είναι πολύ, πολύ περίεργο, γιατί ήταν ένα μοναστήρι», είπε ο πατέρας Mykhailo Arsenich, ιερέας του στρατού στη μονάδα που ερεύνησε την εκκλησία. «Υπήρχε ένα μεγάλο απόθεμα τροφίμων, συσκευασμένων για στρατιωτική χρήση, σχεδιασμένο να κρατά 60 έως 65 άτομα για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα».

«Βρήκαμε δύο πιστόλια και ένα κυνηγετικό τουφέκι που μετατράπηκε από μαχητικό καλάσνικοφ. Δεν μπορούσαν να απαντήσουν στο ερώτημα γιατί οι ιερείς

χρειάζονταν όπλα».
(...)Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας χωρίστηκε επίσημα από την ηγεσία της Μόσχας πριν από τρία χρόνια , αλλά πολλές ιστορικές εκκλησίες και μοναστήρια παρέμειναν πιστές στη θρησκευτική πρακτική και την πολιτική πίστη στη Ρωσία.

Αυτοί οι δεσμοί της Μόσχας έχουν βάλει σε καχυποψία τις ουκρανικές κοινότητες που τις περιβάλλουν. Για πολλούς κατοίκους, τα παχιά τείχη και τα δίκτυα σπηλαίων αρχαίων μοναστηριών και εκκλησιών μοιάζουν ξαφνικά με πιθανές στρατιωτικές βάσεις ή αποθήκες για μια εχθρική δύναμη εισβολής.

Το Pochaiv, ένας από τους πιο ιερούς χώρους στη δυτική Ουκρανία (...)Κάποιοι μένουν μακριά επειδή φοβούνται ότι θα μπορούσε να στοχοποιηθεί ως σύμβολο της Μόσχας, κάποιοι μένουν μακριά επειδή φοβούνται ότι θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως στρατιωτική βάση για να εξαπολύσουν επιθέσεις και άλλοι απλώς θέλουν να αποστασιοποιηθούν από τους δεσμούς με τη Ρωσία που αντιπροσωπεύει .

«Φοβάμαι ότι θα γίνει επίθεση», είπε μια γυναίκα που διατηρεί έναν ξενώνα για προσκυνητές μερικές εκατοντάδες μέτρα από την τοποθεσία. Οι συνήθως πολυσύχναστοι κοιτώνες της είναι άδειοι».

Διευρύνεται το χάσμα

Το γαλλικό France24, αναφέρεται σε θέμα με άρθρο που τιτλοφορεί «Ο πόλεμος της Ρωσίας διευρύνει το χάσμα μεταξύ των Ορθοδόξων Ουκρανών και του Πατριαρχείου Μόσχας»

Γράφει χαρακτηριστικά ο φωτορεπόρτερ Mehdi CHEBIL «από μια εκκλησία νότια του Κιέβου»:

«Καθώς τα ρωσικά στρατεύματα εντείνουν την επίθεσή τους, κληρικοί και πιστοί στις Ουκρανικές Ορθόδοξες εκκλησίες που είναι προσαρτημένες στο Πατριαρχείο Μόσχας απομακρύνονται από τη Ρωσία, θέτοντας υπό αμφισβήτηση έναν από τους κύριους διαύλους επιρροής του Κρεμλίνου στη χώρα τους.

Γονατισμένοι στο έδαφος με σκυμμένα τα κεφάλια, η χορωδία και η εκκλησία στην Ορθόδοξη Εκκλησία του Obukhiv σώπασαν καθώς προσεύχονταν για τα αγαπημένα τους πρόσωπα να αντιμετωπίσουν τη δύναμη πυρός της Ρωσίας .

Ο ιερέας ζήτησε αυτή την προσευχή για ειρήνη κατά τις Κυριακάτικες λειτουργίες

σε αυτήν την εκκλησία, που βρίσκεται περίπου 40 χιλιόμετρα νότια της ουκρανικής πρωτεύουσας Κίεβου. Δεν κατάφερε όμως να απαλύνει την αγωνία. Τα σκοτεινά πρόσωπα παρέμεναν παγωμένα σε σιωπηλή προσευχή με μόνο τη φλυαρία λίγων παιδιών να σπάει τη μολυβένια ατμόσφαιρα στην εκκλησία.

Η Nadejda, μια συνταξιούχος, σκούπισε ένα δάκρυ πριν σηκωθεί αργά. «Φυσικά αυτή η εισβολή είναι τρομερή... Πρέπει να προστατεύσουμε τη χώρα, αλλά πρέπει επίσης να σκεφτούμε πώς να τερματίσουμε τον πόλεμο», είπε στο FRANCE 24.

Ο Volodymyr, από την άλλη πλευρά, υποστήριξε ότι ήταν απαραίτητο να συνεχιστεί η υπεράσπιση της χώρας από τους Ρώσους εισβολείς. Πρώην υπάλληλος στην Antonov, μια ουκρανική κρατική αεροναυτική εταιρεία, ο 50χρονος πιστός είπε ότι γνωρίζει άτομα που εμπλέκονται στις μάχες.

«Έκανα τη στρατιωτική μου θητεία στον Σοβιετικό Στρατό στη Μόσχα τη δεκαετία του 1980 και δεν θα το φανταζόμουν ποτέ αυτό. Ο στρατός μας προκαλεί απώλειες όμοιες με τις οποίες ο ρωσικός στρατός δεν έχει βιώσει ποτέ... Είμαι σίγουρος ότι θα κερδίσουμε.» αυτός είπε.

Οι δηλώσεις του ήταν αντίθετες με τη στάση του Πατριάρχη Κυρίλλου , του πατριάρχη της Μόσχας και του απόλυτου πνευματικού ηγέτη αυτής της εκκλησίας και πολλών άλλων στην Ουκρανία. Τρεις ημέρες μετά την εισβολή της Ρωσίας, ο Πατριάρχης Κύριλλος κατήγγειλε τις «κακές δυνάμεις» που υπονόμευαν την ιστορική ενότητα Ρωσίας και Ουκρανίας.

Υπάρχουν δύο αντίπαλες ορθόδοξες εκκλησίες στην Ουκρανία: ένας ανεξάρτητος ουκρανικός κλήρος και μια άλλη που λειτουργεί υπό το Πατριαρχείο Μόσχας. Το τελευταίο υπάρχει εδώ και 300 χρόνια και επιβλέπει την πλειονότητα των ενοριών στην Ουκρανία. Ο Πατριάρχης Κύριλλος, ο απόλυτος πνευματικός της ηγέτης, βρίσκεται κοντά στο Κρεμλίνο.

Αλλά ο πόλεμος και οι φρικαλεότητες του διευρύνουν τα χάσμα ανάμεσα στις δύο εκκλησίες. Εκπρόσωπος του ουκρανικού κλάδου κατήγγειλε την Παρασκευή τα «ψέματα» του Κρεμλίνου που δικαιολογούν τη ρωσική εισβολή.

«Ναι, το ψέμα είναι αμαρτία και η ρωσική δύναμη είπε ψέματα. Πολλοί το πίστεψαν. Ρώσοι αξιωματούχοι είπαν ότι δεν θα γίνει πόλεμος, ότι δεν σχεδίαζαν τίποτα», είπε ο πατέρας Νικολάι Ντανίλεβιτς, σε μια συνέντευξη στο FRANCE 24 και το Radio France Internationale (RFI) .

«Γι’ αυτό αυτή η εισβολή είναι μια πράξη προδοσίας που έχει σπάσει κάθε μορφή εμπιστοσύνης», τόνισε από το γραφείο του στη Λαύρα του Κιέβου Pechersk ,

γνωστή και ως Μονή των Σπηλαίων του Κιέβου, ένα κατεξοχήν κέντρο της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας που περιλαμβάνει μια εντυπωσιακή συλλογή από θρησκευτικά κτίρια στις όχθες του ποταμού Δνείπερου»

Η πολιτική διαπερνά τον ορθόδοξο χριστιανικό κόσμο

Το θέμα απασχολεί και ανάλυση που φιλοξενεί το τουρκικό πρακτορείο Anadolu. Την ανάλυση υπογράφει ο AhmetGençtürk, ανταποκριτής του Anadolu Agency και ερευνητής στην ιστορία στο Πανεπιστήμιο της Ρώμης «Tor Vergata», υπό τον τίτλο «Η πολιτική διαπερνά τον ορθόδοξο χριστιανικό κόσμο εν μέσω πολέμου Ρωσίας-Ουκρανίας»

Γράφει ο Τούρκος αναλυτής:

«Στην ομιλία που εκφώνησε την παραμονή του πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, ο Πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν τόνισε τους ιστορικούς και θρησκευτικούς δεσμούς μεταξύ των δύο χωρών και υποστήριξε ότι ένας από τους στόχους της Μόσχας ήταν να υπερασπιστεί τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό.

Η Ρωσία, σύμφωνα με την μακραίωνη ιμπεριαλιστική της παράδοση, έχει διατηρήσει μια ιδιαίτερη σχέση με το Πατριαρχείο της Μόσχας. Διέκοψε μόνο από 74 χρόνια σοσιαλισμού, αυτό ήταν ένα μέσο για να εδραιωθεί η νομιμότητα της ρωσικής κυριαρχίας και να ασκηθεί επιρροή στους ορθόδοξους πληθυσμούς άλλων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των πρώην σοβιετικών δημοκρατιών. Χρησιμοποίησε επίσης τον Χριστιανισμό για να ενισχύσει την υποστήριξη μεταξύ των δυτικών συντηρητικών, λαϊκιστικών κομμάτων και πολιτικών, όπως η ΜαρίνΛεπέν της Γαλλίας, ο Τσέχος Πρόεδρος Μίλος Ζέμαν, το AfD της Γερμανίας, ακόμη και η υποομάδα των Ευαγγελικών στο Ρεπουμπλικανικό Κόμμα στις ΗΠΑ.

Η Νταϊάνα Μπάτλερ Μπας, μια γνωστή Αμερικανίδα ιστορικός του Χριστιανισμού, υποστήριξε ότι ο Πούτιν είχε επιτυχώς εντάξει τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό στην αυτοκρατορική του ατζέντα, κάτι που έγινε δεκτό με ενθουσιασμό από ορισμένες πλευρές στη Δύση. Υποστηρίζει ότι οι Αμερικανοί ευαγγελικοί, οι Καθολικοί παραδοσιακοί στις δυτικές χώρες και οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί υπό την αιγίδα της Ρωσικής Εκκλησίας έτειναν να πιέζουν για ένα κοινό μέτωπο ενάντια σε τρεις μεγάλους εχθρούς — την παρακμιακή κοσμικότητα, την ανερχόμενη Κίνα και το Ισλάμ — για την ένδοξη αναγέννηση ηθικής καθαρότητας και χριστιανικού πολιτισμού.

Η απόφαση του Πούτιν να πάει σε πόλεμο με την Ουκρανία φαίνεται ότι έχει

προκαλέσει περαιτέρω ρήξεις στον ορθόδοξο χριστιανικό κόσμο που έχει ήδη διχαστεί από τον σχηματισμό μιας αυτόνομης Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ουκρανίας το 2018, που αναγνωρίστηκε από τον Ελληνορθόδοξο Πατριάρχη στην Κωνσταντινούπολη, την οποία η Μόσχα κατηγόρησε ότι ενεργούσε σύμφωνα με τους στόχους της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.
(...)

Όπως ήταν αναμενόμενο, η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας υιοθέτησε σθεναρή στάση κατά της Ρωσίας. Ο Μητροπολίτης Επιφάνιος Α΄, ο προκαθήμενος της Εκκλησίας, όχι μόνο προέτρεψε τον κόσμο να σταματήσει τη «ρωσική και λευκορωσική επιθετικότητα», αλλά ζήτησε επίσης προσευχές για μια ουκρανική νίκη.

Η πολιτική της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας εν τω μεταξύ μπορεί να χαρακτηριστεί με την προσευχή του Πατριάρχη Κύριλλου για την ενότητα των σλαβικών εδαφών, στην οποία συμπεριέλαβε τη Ρωσία, τη Λευκορωσία και την Ουκρανία, καθώς και για την ενότητα των Εκκλησιών της Ουκρανίας και της Ρωσίας στο πρόσωπο. των «πειρασμών, διαβολικών επιθέσεων, προκλήσεων».
Αυτό που ήταν μάλλον απροσδόκητο ήταν η επίδειξη υποστήριξης προς το Κίεβο από την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας, η οποία παρέμεινε πιστή στο Πατριαρχείο της Μόσχας μετά τη διάσπαση της Εκκλησίας της Ουκρανίας το 2018. Ο Μητροπολίτης Ονούφριος χαρακτήρισε την έναρξη του πολέμου από τη Ρωσία ως «τραγική» και προέτρεψε τους Ουκρανούς να δείχνουν την αγάπη τους για την πατρίδα τους και προσεύχονται για την επιτυχία του στρατού τους.

Επισημαίνοντας την κοινή σλαβική και ορθόδοξη κληρονομιά μεταξύ Ουκρανών και Ρώσων, είπε ότι ο πόλεμος μεταξύ τους είναι μια επανάληψη της βιβλικής δολοφονίας του Άβελ από τον αδελφό του Κάιν, τον πρωτότοκο γιο του Αδάμ και της Εύας.
(...) αλλά και ο Ελληνορθόδοξος Πατριάρχης στην Κωνσταντινούπολη, επέκρινε τον ρωσικό πόλεμο στην Ουκρανία. Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος Α' την περιέγραψε ως «απρόκλητη επίθεση σε ένα ανεξάρτητο και κυρίαρχο ευρωπαϊκό κράτος» και προειδοποίησε ότι θα προκαλέσει μεγάλες απώλειες ζωών και παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αυτή τη στάση απέναντι στη Ρωσία επανέλαβε ο Αρχιεπίσκοπος Ελπιδοφόρος της Ελληνορθόδοξης Αρχιεπισκοπής Αμερικής, αποκαλώντας τον πόλεμο «βίαιη εισβολή του Βλαντιμίρ Πούτιν στην Ουκρανία», ενώ ο Αρχιεπίσκοπος Αυστραλίας Μακάριος τον χαρακτήρισε «απρόκλητη επίθεση» και «απαράδεκτη απόφαση».

Ο επικεφαλής της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη Γεωργία, Πατριάρχης Ηλίας Β', είπε

ότι η χώρα του γνώριζε από «πικρή εμπειρία» τη σημασία της εδαφικής ακεραιότητας. Η Γεωργία πολέμησε τον δικό της πόλεμο εναντίον της Ρωσίας το 2008 για τις αποσχισθείσες περιοχές της Νότιας Οσετίας και της Αμπχαζίας.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι δεν ήταν όλοι οι Ορθόδοξοι πνευματικοί ηγέτες το ίδιο σθεναροί λαμβάνοντας μια τέτοια απροκάλυπτα αντιρωσική στάση. Επιβεβαιώνοντας την επιρροή της Ρωσίας σε μέρη του πανορθόδοξου χώρου, ορισμένες εκκλησίες απέφυγαν να λάβουν σαφή πολιτική θέση. Για παράδειγμα, ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Θεόφιλος Γ΄ εξέφρασε τη λύπη του για τον πόλεμο χωρίς να κατονομάσει τη Ρωσία, καλώντας τους Χριστιανούς σε προσευχή για τον λαό της Ουκρανίας.

Ομοίως, η Σερβική Ορθόδοξη Εκκλησία επέλεξε να υπογραμμίσει τις αδελφικές σχέσεις μεταξύ Ουκρανών και Ρώσων, προτρέποντας τον διάλογο. Χωρίς να κουνήσει το δάχτυλο στη Ρωσία, το πατριαρχείο χαρακτήρισε τον συνεχιζόμενο πόλεμο «μια οδυνηρή πράξη». Ομοίως, η Βουλγαρική Ορθόδοξη Εκκλησία έδωσε επίσης έμφαση στους κοινούς θρησκευτικούς δεσμούς. Σε δήλωσή του, ο Πατριάρχης Νεόφυτος χαρακτήρισε τον πόλεμο «στρατιωτική σύγκρουση στην Ουκρανία» και ζήτησε προσευχές για να σταματήσει η αιματοχυσία.

Ο πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας αποκάλυψε για άλλη μια φορά τα ρήγματα του ορθόδοξου κόσμου που ορίζονται από βέβηλους παράγοντες και όχι από θεολογικές διαφορές. Ακόμη και όταν τα όπλα σιωπήσουν μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας, οι θέσεις των διαφόρων Ορθοδόξων Εκκλησιών θα έχουν επισημανθεί και οι ενδοορθόδοξες διαιρέσεις κινδυνεύουν να διευρυνθούν περαιτέρω»

Με τις ευλογίες του Πατριάρχη Μόσχας

«Ο Ρώσος Ορθόδοξος Πατριάρχης Κύριλλος ευλόγησε την επίθεση του Πούτιν στην Ουκρανία». Υπό αυτόν τον τίτλο το ειδησεογραφικό πρακτορείο Associated Press τονίζει ότι ο «Ρώσος Ορθόδοξος Πατριάρχης Κύριλλος, ηγέτης της κυρίαρχης θρησκευτικής ομάδας της Ρωσίας, έστειλε το ισχυρότερο μήνυμα που δικαιολογεί την εισβολή της χώρας του στην Ουκρανία — περιγράφοντας τη σύγκρουση ως μέρος ενός αγώνα κατά της αμαρτίας και της πίεσης από φιλελεύθερους ξένους να πραγματοποιήσουν «παρελάσεις ομοφυλοφίλων» ως το τίμημα εισαγωγή στις τάξεις τους».

Και συνεχίζει το δημοσίευμα:
«Ο Κύριλλος, μακροχρόνιος σύμμαχος του Ρώσου προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν, είχε

ήδη αποφύγει να επικρίνει τη ρωσική εισβολή – αποξενώνοντας πολλούς στις Ουκρανικές Ορθόδοξες Εκκλησίες που είχαν μείνει πιστοί στον πατριάρχη της Μόσχας κατά τη διάρκεια ενός σχίσματος στη χώρα τους. Αρκετοί από αυτούς τους πρώην πιστούς σνομπάρουν τώρα τον Κύριλλο στις δημόσιες προσευχές τους, με κάποιους να απαιτούν ανεξαρτησία από την εκκλησία της Μόσχας, ακόμη και όταν η πολιτική ανεξαρτησία της χώρας τους κινδυνεύει.

Ο Κύριλλος, σε ένα κήρυγμα που παραδόθηκε την Κυριακή πριν από την έναρξη της Ορθόδοξης Σαρακοστής, απηχούσε τους αβάσιμους ισχυρισμούς του Πούτιν ότι η Ουκρανία εμπλέκεται στην «εξόντωση» των Ρώσων πιστών στο Ντονμπάς, την αποσχισθείσα ανατολική περιοχή της Ουκρανίας που κρατείται από το 2014 από δύο αυτονομιστικές ομάδες που υποστηρίζονται από τη Ρωσία. Ο Κύριλλος επικέντρωσε ουσιαστικά όλη του την ομιλία στον πόλεμο στο Ντονμπάς — χωρίς να αναφέρει την εκτεταμένη εισβολή της Ρωσίας που ξεκίνησε στα τέλη του περασμένου μήνα και τους βομβαρδισμούς αμάχων στόχων.

Υποστήριξε ότι ορισμένοι από τους αυτονομιστές του Ντονμπάς υπέφεραν για τη «θεμελιώδη απόρριψη των λεγόμενων αξιών που προσφέρονται σήμερα από εκείνους που διεκδικούν την παγκόσμια εξουσία».

Αυτά τα σχόλια ευθυγραμμίζονται με την επίσημη αφήγηση, στην οποία έχουν εκτεθεί πολλοί στη Ρωσία, με το Κρεμλίνο να αποσιωπά ουσιαστικά την ακριβή αναφορά και τα ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης καθώς και την ανταλλαγή πληροφοριών μέσω των δικτύων κοινωνικής δικτύωσης .

Ο Κύριλλος υποστήριξε περαιτέρω ότι η ανώνυμη παγκόσμια δύναμη θέτει μια «δοκιμή για την πίστη» των χωρών απαιτώντας να διοργανώσουν παρελάσεις γκέι υπερηφάνειας για να συμμετάσχουν σε μια παγκόσμια λέσχη εθνών με τις δικές της ιδέες για ελευθερία και «υπερβολική κατανάλωση».

Αλλά πολλοί Ορθόδοξοι Χριστιανοί στην Ουκρανία έχουν τρομοκρατηθεί από τη στάση του Κύριλλου για τον πόλεμο της Ουκρανίας. Ο πατριάρχης της Μόσχας για αιώνες διεκδικεί την απόλυτη πίστη της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ουκρανίας, παρόλο που η τελευταία διατήρησε άφθονη αυτονομία – και ακόμη και όταν η θρησκεία καταπιέστηκε σοβαρά στη Σοβιετική Ένωση, πριν αναστηθεί από τον Πούτιν ως σημαίνον του εθνικισμού και της αυτοκρατορίας.

Ωστόσο, ο πόλεμος κλονίζει αυτή την πίστη για κάποιους.

Πολλοί επίσκοποι στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας έχουν εξουσιοδοτήσει τους ιερείς τους να μην μνημονεύουν τον Πατριάρχη Κύριλλο στις προσευχές τους κατά τη διάρκεια των δημόσιων λατρευτικών τελετών – μια συμβολικά σημαντική

δήλωση στην Ορθόδοξη παράδοση, η οποία δίνει προτεραιότητα στην κοινωνία των πιστών με την ιεραρχία τους.

Ο ρόλος των Ορθοδόξων Εκκλησιών

Περίπου το 75% των Ρώσων και το 60% των Ουκρανών δηλώνουν Ορθόδοξοι Χριστιανοί. Πώς ανταποκρίνονται οι εκκλησίες τους στον πόλεμο;
Σε αυτό το ερώτημα επιχειρεί να απαντήσει η γερμανική DeutcheWelle σε ανάλυσή της που τιτλοφορεί «Πόλεμος της Ουκρανίας: Ο ρόλος των Ορθοδόξων Εκκλησιών»

Γράφει το γερμανικό ειδησεογραφικό πρακτορείο

Ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας διευρύνει το χάσμα στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Ενώ ο επικεφαλής της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, Πατριάρχης Κύριλλος, έχει δικαιώσει τον πόλεμο στη Μόσχα, έχει καταδικαστεί στις Ουκρανικές Ορθόδοξες Εκκλησίες, καθώς και από ορισμένους ιερείς στη Ρωσία.

«Το Πατριαρχείο Μόσχας είχε σιωπήσει για τον πόλεμο για πολύ καιρό», εξηγεί ο Τόμας Μπρέμερ σε βιντεοσκοπημένη συνέντευξη στη DW. Ο καθηγητής οικουμενικής θεολογίας, εκκλησιαστικών σπουδών ανατολικής Ευρώπης και έρευνας για την ειρήνη στο Πανεπιστήμιο του Münster προσθέτει ότι αυτή η θέση έχει αλλάξει τώρα με τον Πατριάρχη Κύριλλο, ο οποίος παρουσιάζει τον πόλεμο του Βλαντιμίρ Πούτιν ως νόμιμη αντίσταση στις δυτικές αξίες στα κηρύγματά του στη Μόσχα.

«Βασίζει αυτό στις παρελάσεις gaypride», εξηγεί ο Bremer, «οι οποίες, όπως υποστηρίζει, είχαν σκοπό να επιβληθούν στο Donbass».
Σύμφωνα με τη γραμμή του Πούτιν και σύμφωνα με την απαγόρευση του προέδρου να αναφέρει τον πόλεμο ή ακόμη και να τον αποκαλεί ως τέτοιο, ο Πατριάρχης επίσης δεν χρησιμοποίησε τη λέξη «πόλεμος» για την εισβολή στην Ουκρανία αλλά μίλησε για «γεγονότα» και «στρατιωτικές ενέργειες». .»

Ενώ η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία είναι η κύρια εκκλησία στη Ρωσία, η Ουκρανία χαρακτηρίζεται από θρησκευτική ποικιλομορφία. Ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός είχε μια ταραχώδη ιστορία στην Ουκρανία, ειδικά μετά την ανεξαρτησία της Ουκρανίας από τη Σοβιετική Ένωση το 1991.

Επί του παρόντος, υπάρχουν δύο ορθόδοξες εκκλησίες στην Ουκρανία. Η μία είναι η ανεξάρτητη Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας (OKU), με επικεφαλής τον

Μητροπολίτη Επιφάνιο. Η εκκλησία αυτή αναγνωρίστηκε από τον Βαρθολομαίο Α' στην Κωνσταντινούπολη, ο οποίος θεωρείται ο «πνευματικός ηγέτης» των περίπου 260 εκατομμυρίων Ορθοδόξων Χριστιανών παγκοσμίως.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχει η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας (UOK), η οποία είναι μια αυτόνομη εκκλησία εντός της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας και δεν έχει εκφραστεί συχνά πολιτικά στο παρελθόν.

Κάθε μία από τις δύο ορθόδοξες εκκλησίες στην Ουκρανία αναφέρθηκε στον «πόλεμο» ονομαστικά και τον καταδίκασε κατηγορηματικά, είπε ο Μπρέμερ σε συνέντευξή του στη DW. Πρόσθεσε ότι ενώ η αντίδραση της OKU ήταν ούτως ή άλλως αναμενόμενη, ακόμη και ο πατριάρχης της UOK, που τελικά είναι μέρος της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, είχε μιλήσει για «εισβολή» στην Ουκρανία την πρώτη κιόλας ημέρα του πολέμου και κάλεσε τον Πούτιν να το τερματίσει .

«Η σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ουκρανίας κάλεσε ακόμη και τον πατριάρχη στη Μόσχα να χρησιμοποιήσει την επιρροή του στον Πούτιν και να εργαστεί για την ειρήνη», σημειώνει ο Μπρέμερ. «Αλλά αυτό έμεινε εκτός κάλυψης στη Ρωσία. Η φρίκη του πολέμου δεν είναι καθόλου ορατή εκεί».

Σύμφωνα με τον Μπρέμερ, η αποτυχία του πατριάρχη της Μόσχας να μιλήσει υπέρ της ειρήνης έχει οδηγήσει πολλούς επισκόπους της UOK στην Ουκρανία να δίνουν οδηγίες να σταματήσουν να αναφέρουν το όνομά του στην προσευχή, όπως συνηθίζεται. Ακόμη και στη βορειοανατολική Ουκρανία, στα ρωσικά σύνορα, αυτό συμβαίνει, λέει. «Στην εκκλησία, αυτό δείχνει μια μεγάλη μετακίνηση μακριά από τη Μόσχα», αναλύει ο Μπρέμερ. Ο πατριάρχης της Μόσχας έχει χάσει την εμπιστοσύνη των αδελφών του στην Ουκρανία — και μαζί με αυτήν πολλών εν ενεργεία πιστών στη χώρα, είπε. Εξήγησε ότι περίπου 12.000 από τις 38.000 ενορίες της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας βρίσκονται στην Ουκρανία και αποτελούν μέρος της UOK: δηλαδή σχεδόν το ένα τρίτο.
Στις αρχές Μαρτίου, Ρώσοι ορθόδοξοι κληρικοί και ιερείς δημοσίευσαν μια ανοιχτή επιστολή που ζητούσε να τερματιστεί ο πόλεμος. Γραπτή στα ρωσικά, η επιστολή αναφέρει: «Εμείς, οι ιερείς και οι διάκονοι της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας, απευθύνουμε έκκληση για λογαριασμό μας σε όλους, στο όνομα των οποίων θα τελειώσει ο αδελφοκτόνος πόλεμος στην Ουκρανία και ζητάμε συμφιλίωση και άμεση κατάπαυση του πυρός».

Μίλησαν για τη «ταλαιπωρία στην οποία υποβάλλονται αδικαιολόγητα οι αδελφοί και οι αδελφές μας στην Ουκρανία» και αναφερόμενοι στο μέλλον πρόσθεσαν, «Λυπούμαστε που σκεφτόμαστε το χάσμα που θα πρέπει να γεφυρώσουν τα παιδιά και τα εγγόνια μας στη Ρωσία και την Ουκρανία για να γίνουν φίλοι και πάλι , να

σεβόμαστε και να αγαπάμε ο ένας τον άλλον». Μέχρι τις 8 Μαρτίου 2022, 286 ιερείς και διάκονοι έχουν υπογράψει την επιστολή.

«Είναι πολύ θαρραλέο», λέει ο Μπρέμερ για αυτούς τους κληρικούς, οι οποίοι αποτελούν μια σχετικά μικρή ομάδα από περίπου 36.000 ιερείς στη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία. Αλλά τώρα υπόκεινται σε αντίποινα και διώξεις από τις ρωσικές αρχές και την Ομοσπονδιακή Μυστική Υπηρεσία (FSB), προσθέτει ο Bremer.
Το να δηλώνεις ότι είσαι μέλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη Ρωσία μπορεί να είναι τόσο θρησκευτικός όσο και πολιτιστικός δεσμός. «Υπάρχουν άνθρωποι στη Ρωσία που αυτοαποκαλούνται Ορθόδοξοι, αλλά την ίδια στιγμή λένε ότι δεν πιστεύουν στον Θεό», εξηγεί ο Μπρέμερ. «Αυτό είναι και θέμα ταυτότητας».

Ο Ορθόδοξος Χριστιανισμός είναι ιστορικά στενά συνδεδεμένος με τη Ρωσία, εξηγεί ο θεολόγος, και ο Βλαντιμίρ Πούτιν το εκμεταλλεύεται αυτό. Σε μια ομιλία που δικαιολογούσε «στρατιωτικές ενέργειες» στην Ουκρανία, για παράδειγμα, αναφέρθηκε ακόμη και στη θρησκευτική διάσταση όταν μίλησε ψευδώς για διώξεις μελών της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Ουκρανία.
Και οι δύο ορθόδοξες εκκλησίες στην Ουκρανία έχουν απορρίψει αυτήν την αφήγηση. Τι αντίκτυπο θα είχε ο πόλεμος στην Ορθόδοξη Εκκλησία, είπε ο Μπρέμερ, θα εξαρτηθεί από την περαιτέρω πορεία του — και ποιος θα κέρδιζε τον πόλεμο . Εάν η Ρωσία καταλάβει την Ουκρανία, αυτό θα σήμαινε το τέλος των ανεξάρτητων Ουκρανικών Ορθοδόξων Εκκλησιών (UOK), προβλέπει.
Αλλά η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία θα είχε ήδη χάσει πολλούς πιστούς στην Ουκρανία, και ίσως και κάποιους στη Ρωσία.

Το μέλλον δύο ορθόδοξων εκκλησιών

«Η ρωσική δεν έχει κρύψει την επιθυμία της να ενώσει τα παρακλάδια κάτω από έναν μόνο πατριάρχη στη Μόσχα, που θα της επέτρεπε να ελέγχει τους ιερότερους τόπους της Ορθοδοξίας στον σλαβικό κόσμο και εκατομμύρια πιστούς στην Ουκρανία».
Υπό τον τίτλο «Διακυβεύεται επίσης στην Ουκρανία: Το μέλλον δύο ορθόδοξων εκκλησιών», ο Andrew E. Kramer, στους New York Times αναφέρεται στο θέμα, μιλώντας για τον Επίσκοπο Εφραίμ, που «στέκεται στην πλακόστρωτη αυλή ενός μεσαιωνικού μοναστηριού» και «βασανίζεται από τον πόλεμο που σιγά-σιγά κατακλύζει την πόλη του».

Και συνεχίζει:

«Όμως, ενώ η κυβέρνηση της Ουκρανίας καλεί κάθε ικανό άνδρα να υπερασπιστεί τη χώρα ενάντια στη ρωσική εισβολή, ο επίσκοπος βλέπει τα πράγματα λίγο διαφορετικά. Επειδή οι Ρώσοι και οι Ουκρανοί είναι ένας λαός με μια θρησκεία, είπε, ο ρωσικός στρατός δεν είναι εχθρός. Οι πιστοί στην Ουκρανία πρέπει να «προσεύχονται για ειρήνη, όχι για νίκη».
Ο πόλεμος στην Ουκρανία, που ξεκίνησε από τον Πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν για να επαναφέρει τη ρωσική επιρροή στην περιοχή, είναι επίσης ένας διαγωνισμός για το μέλλον της Ρωσικής και της Ουκρανικής Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Η ρωσική εκκλησία — της οποίας είναι μέρος ο Εφραίμ — δεν έχει κρύψει την επιθυμία της να ενώσει τα παρακλάδια κάτω από έναν μόνο πατριάρχη στη Μόσχα, που θα της επέτρεπε να ελέγχει τους ιερότερους τόπους της Ορθοδοξίας στον σλαβικό κόσμο και εκατομμύρια πιστούς στην Ουκρανία . Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας, από την πλευρά της, επιβεβαιώνεται σιγά σιγά υπό τον δικό της πατριάρχη, αναβιώνοντας έναν ξεχωριστό και ανεξάρτητο κλάδο της Ανατολικής Ορθοδοξίας, μετά την ανεξαρτησία της Ουκρανίας το 1991.
Εάν η Ουκρανία επικρατήσει κατά της ρωσικής εισβολής, η εκκλησία της Μόσχας σίγουρα θα εκδιωχθεί. Εάν κερδίσει η Ρωσία, η ουκρανική εκκλησία είναι απίθανο να επιβιώσει εντός της Ουκρανίας.

Τα έπαθλα στον αγώνα περιλαμβάνουν ιερούς χώρους όπως το Μοναστήρι των Σπηλαίων, ένα εκτεταμένο συγκρότημα εκκλησιών στο Κίεβο με θέα στον ποταμό Δνείπερο (…)
Μετά την ανεξαρτησία της Ουκρανίας, το πατριαρχείο της Μόσχας διατήρησε την πρόσβαση στον χώρο, ενώ η ουκρανική κυβέρνηση τον κατείχε επίσημα ως μουσείο. Το παράρτημα της εκκλησίας στην Ουκρανία που υπάγεται στη Μόσχα απολαμβάνει επίσης την πίστη της πλειονότητας των εκκλησιών πόλεων, κωμοπόλεων και χωριών στην Ουκρανία, αν και η πρόσφατα ανεξάρτητη ουκρανική εκκλησία είχε επιτυχία ενθαρρύνοντας τις ενορίες να αλλάξουν πίστη. Αυτές οι προσπάθειες εξόργισαν τόσο τον Πούτιν που προειδοποίησε το 2018 ότι θα μπορούσε «να εξελιχθεί σε βαριά διαμάχη, αν όχι αιματοχυσία».

Ουκρανοί πολιτικοί και θρησκευτικοί αναλυτές λένε ότι η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία στην Ουκρανία είχε διεισδύσει βαθιά από τη Μόσχα και θεωρείται από πολλούς ως εργαλείο της ρωσικής εξωτερικής πολιτικής. Την περασμένη εβδομάδα, όταν ένα εξαγριωμένο πλήθος πέταξε έναν Ρώσο ιεροκήρυκα έξω από την εκκλησία του στη δυτική Ουκρανία, η αστυνομία δεν παρενέβη.

Η χριστιανική διδασκαλία έχει επίσης γίνει μέρος του πεδίου της μάχης. Οι ιερείς πιστοί στη Ρωσία, σε κηρύγματα που συνέστησε η ηγεσία τους την Κυριακή, τόνισαν τα ειρηνιστικά ευαγγέλια σε μια εποχή που η αμυντική στρατηγική της χώρας βασιζόταν στην κινητοποίηση αμάχων για μάχη. Πολλοί Ουκρανοί θεώρησαν αυτή τη στάση ως ανατρεπτική ή προδοτική.

Ο Εφραιμ, μέλος της εκκλησίας της Μόσχας που τελεί Λειτουργία στο Μοναστήρι των Σπηλαίων, είπε ότι προέτρεπε τους πιστούς να προσευχηθούν. «Μόνο ο Θεός μπορεί να φέρει την ειρήνη», πρόσθεσε.

«Αν ερχόταν ένας εχθρός, ναι, θα μπορούσαμε να πολεμήσουμε», είπε, εξηγώντας τη στάση του. «Αλλά αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό σημείο για την Ουκρανία. Είμαστε ένας λαός με τους Ρώσους και μόνο ο διάβολος σκόρπισε εχθρότητα μεταξύ μας».

Η ανεξάρτητη Ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας έχει μια εντελώς διαφορετική άποψη. Σε τηλεοπτικό κήρυγμα της Κυριακής, ο πατριάρχης της, Μητροπολίτης Επιφάνιος, υποστήριξε σθεναρά την αντίσταση. «Αγαπητοί αδελφοί και αδελφές», είπε. «Προσευχόμαστε και ενεργούμε».

Οι πιστοί, είπε, πρέπει να υπερασπιστούν τη χώρα. «Ο ηρωικός λαός μας αμύνεται από την επίθεση της Ρωσίας, η οποία ρίχνει τους στρατιώτες και τα όπλα της στα χωριά και τις πόλεις μας», είπε. «Και κάθε ώρα της αντίστασής μας εμπνέει όλο και περισσότερους ανθρώπους σε όλο τον κόσμο να υποστηρίξουν την Ουκρανία».

Τόσο για τη Ρωσική όσο και για την Ουκρανική Ορθόδοξη Εκκλησία, το διακύβευμα για το ποιος θα κερδίσει τον πόλεμο είναι μεγάλο και πιθανό να διαμορφώσει το μέλλον της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας στη Ρωσία και την Ουκρανία.

Φωτογραφία: AP Photo/Evgeniy Maloletka